

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDARBEJDET AF

HARALD WEITEMEYER

II. BIND

FREDERIKSBORG AMT
KØBENHAVNS AMT
HOLBÆK AMT

KØBENHAVN 1920

G. E. C. GADS FORLAG

(OSCAR GAD OG FREDERIK GAD)

Hillerød.

1787.

Købstaden Hillerød, der ligger i Lyng-Frederiksborg Hrd. under c. 55° 56' n. Br. og 0° 16' 39" v. L. f. Kbhvn. — 12° 18' 12" ø. L. f. Grw. (beregnet for Frederiksborg Slot), c. 30 km NV. for København og 22 km SV. for Helsingør, er næsten overalt omgivet af Skove og ligger lejret i en Halvkreds omkring den sydl. Del af Frederiksborg Slotsø tæt uden for Slottet, hvis Bygninger og Taarne rager op over den og giver den sit Præg, og hvis Navn ofte anvendes for selve Byen. Dens Udstrækning fra V. til Ø. og fra S. til N. er c. 1000 m; den er temmelig højtliggende, ved Indgangen ved Slotsparken er der c. 31 m. Hovedgaderne i den godt byggede By, der i de senere Aar har udvidet sig en Del, især mod Ø., er Slotsgade, der gaar fra Torvet V. om Søen til Slottet, og Helsingørgade, der fra Torvet fører Ø. om Søen mod N., hvor der fra Anlægget Jægerbakken er smuk Udsigt over Byen, Søen og Slottet fra det højeste Punkt Studenterhøjen. Gamle Bygninger af Interesse findes der meget faa af. *Nyhuse* mod V. i Frederiksborg Slotssogn (s. d.) betragtes som Forstad*).

Byen har 28 Gader og Stræder og 2 Torve. Købstadsgrunden udgjorde $\frac{1}{2}$ 1916 623 ha (deraf Markjorderne 573), og den havde 571 Huse (Nyhuse desuden 147). Af Arealet var (i 1912) 226 ha besaaede, 146 Afgrænsingsar., 18 Brak, 58 Haver o. l., 14 Tørvemoser, 9 Skov, 146 Veje og Byggegr. Paa Markjorderne ligger mod NØ. paa det højtliggende „Hillerød Overdrev“, som nu er opdyrket, Amtets næsthøjeste Punkt Skansebakke, 80 m, med smuk Udsigt til alle Sider; Jorderne mod S., navnlig den tidligere Stutterimark „Holmene“, er lavtliggende og sumpede og benyttes særlig til Græsning og Tørveskær. Af Bebyggelser paa Markjorderne mærkes *Sandviggaard* (før „Tamsborg“, c. 13 Td. H., c. 103 ha, hvoraf c. 93 Ager, 7 Eng, Ejdsk. 150, Jordværdi 80, 1 Hus) og Villaen *Carlsberg*.

Bygningernes saml. Brandforsikringssum var Decbr. 1918 13,869,931 Kr. Ved Vurderingen til Ejendomsskyld i 1916 udgjorde den saml. Vurderingssum 13,006,000 Kr., heraf Jordværdien 2,930,000.

Af offentlige og andre **Bygninger** samt **Institutioner** mærkes:

Som **Sognekirke** benyttes Slotskirken (se under Frederiksborg).

Der er to Missionshuse: **Bethlehem**, Hostrupsvej, opf. 1891 af Indre Mission, og **Bethania**, Helsingørgade, opf. 1889 (Arkt. A. Bendtsen) af Lutheriske Mission.

Paa **Kirkegaarden** (c. 2,5 ha), mod Ø. i Byen, anl. c. 1830, er der et Ligkapel, betydeligt udvidet 1894 (Arkt. V. Holck), og et Granitmonument over dem, der satte Livet til ved Slotsbranden 1859; der ligger bl. a. begr. Landskabsmaler Th. Niss, † 1905, og Politikeren Lars Dinesen, † 1915 (Monum. med Portræt, Billedhugger: Bentsen-Petersen, rejst 1916).

*) Ved kgl. Res. af $\frac{2}{7}$ 1877, $\frac{2}{7}$ 1882, $\frac{1}{2}$ 1892 og $\frac{22}{5}$ 1906 blev mindre Arealer af Slotssognet baade i verdsl. og gejstl. Hens. indlemmede i Købstaden, medens andre Arealer fra Købstaden indlemmedes i Slotssognet ved Res. af $\frac{2}{7}$ og $\frac{2}{11}$ 1887.

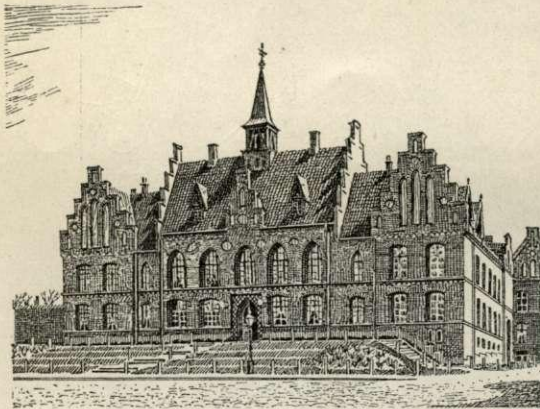
Raadhuset, opf. 1887-88 af Frdb. Amt i Forening med Byen for c. 100,000 Kr. (Arkt. V. Holck), er en smuk, anselig Bygning, liggende ved Torvet paa en terrasseformet Plads, der før har været Slottets Kirkegaard. Det indeholder bl. a. en stor Sal til Amdsraads- og Byraadsmøder, Kontorer for Dommeren og Politimesteren her samt Arrester for c. 30 Arrestanter og Arrestforvarerbolig. Paa Raadhuset findes bl. a. et Portræt af Amtmd., Baron V. F. Wedell-Wedellsborg (ml. af Otto Bache).

Administrationsbygningen, indrettet 1918 i en tilgrænsende Ejendom (købt 1917), indeholder bl. a. Kontorer for Borgmesteren og Kæmneren samt Vejerbød og Kødkontrol.

Af Undervisningsanstalter nævnes: **Statsskolen** (højere Almenskole), oprindl. stift. af Chr. IV, med en anselig Bygning med lang Façade mod Sønder Banevej, opf. 1834 (Arkt. J. H. Koch) til Dels paa Grunden af den gl. Bygning, der var bleven indviet Mikkelsdag 1633 og brændte 1834. Bygningen toges i Brug ¹⁹/₄ 1836. Der er 1 Rektor, 14 Lærere, 3 Timelærere og 1 Timelærerinde og c. 250 Elever (1917). (G. J. L. Feilberg, Bidr. t. Frdb. Latinskoles Hist., suppl. og

udg. af S. Elvius, Skoleprogr. 1899; T. P. J. Dahl, Hist. Efterretn. om d. kgl. Lærde Sk. ved Frdb., I-III 1836-64; B. Kornerup, Frdb. Latinsk. Hist. til 1834, i „Fra Frdb. A.“ 1916; P. Bendtsen, Hist. Efterr. om den kgl. lærde Sk. ved Frdb., 1822; Skoleprogr. 1874 og 1896-98). — **Frk. Mørks Pigeskole**, Milners Vej, Mellem- og Realskole, har to Bygninger, opf. 1895 (egentl. Ombygning og Udvidelse af en ældre) og 1907, med Forberedelsesskole baade for Piger og Drengene (efter at Statsskolens Elementarskole er ophævet, understøttes den af Byen) og Fortsættelsesskole for unge Piger; i 1917 var der ialt 20 Lærere og Lærerinder og c. 280 Elever. — **Kommuneskolen**, Jærnbanevej, opf. 1877, blev for c. 100,000 Kr. i 1905 ombygget og betydeligt udvidet (Arkt. V. Holck); den har nu 28 Klasser, 17 Lærere og Lærerinder og (1917) c. 670 Elever. — **Tek-**

Raadhuset.

nisk Skole, Møllestræde, opf. 1888-89, ejes og drives af den 1872 opr. Industrieforening; som en egen Afdeling oprettedes 1904 en Haandværkerdagskole, c. 40 Elever; ved Skolen er 1909 opf. et Skolehjem (V. Holck) med 40 Pladser. — En Handelsskole (Lok. i Kommuneskolen) er opr. 1906. — Et Folkebibliotek har Plads i Kommuneskolen.

Amtssygehuset, Søndre Banevej, er opf. 1883-84 (Arkt. L. P. Fenger) og har

tillige Sindssyge- og Epidemiafdeling, den sidste udvidet 1894. Sygehuset er bestemt for syge fra Annesse Sogn og Frdb. Birk (undt. Slangstrup By og Lands., Slagslunde, Strø, Farum og Ølsted S.), dog at syge fra Købstæderne ogsaa optages, saafremt der er Plads; i alt 67 Senge.

Frederiksborg Arbejds- og Forsørgelsesanstalt, opf. 1867 paa Byens Overdrev af Hillerød Komm. i Forening med Slotssognet og Nørre-Herlev Sogn; den er kun for Vagabonder med en Tvangsafdeling for hele Amtet og kan optage i alt c. 100 Lemmer.

Milde Stiftelser: Hospitalet er opr. af Fr. IV ved Fundats af $\frac{1}{11}$ 1726 for 10 „spektakuløse Mennesker, fornemmelig fra Rytterdistrikterne“; til Hospitalet skænkede han 24,000 Rd. (Hofmans Fund. VII p. 179); men det undergik en hel Ombygning ved kgl. Res. af $\frac{10}{15}$ 1866, idet de brøstfældige, under Chr. VI opf. Bygninger blev solgte, og en ny Bygning opf. i Nyhuse, hvorefter Hospitalet fik en ny Fund. af $\frac{10}{10}$ 1870. Stiftelsen er beregnet paa 12 Lemmer (indtil videre af Hensyn til Dyrtiden) og bestemt for værdige trængende ældre Folk; de faar Husly, Brændsel, Lægehjælp og 2,50 Kr. ugtl. (3 faar dog 3,50). Kapitalformuen var $\frac{21}{3}$ 1918 104,510 Kr. Direktionen bestaar af Amtmanden og den kgl. Konfessionarius, Inspektionen af Byfogden og Sognepræsten i Hillerød samt Amtsforvalteren; desuden er der en Forstander. — **Borgerstiftelsen**, Helsingørgade, er opr. 1867 og ejer en anseelig Bygning, der afgiver 15 Friboliger for værdige

trængende Borgere i Hillerød eller Nyhuse samt Enker efter dem. Stiftelsen, i hvilken der findes en lille Bedesal, ejede $\frac{31}{3}$ 1918 en Formue paa c. 15,000 Kr. og Legater paa c. 26,000 Kr. — **Asylet**, Bakkegade, er opr. ved 1830 og har Plads til 100 Børn. — Desuden er der en **Hjælpeforening**, der hjælper dem, som uforskyldt er komne i Nød, saa at de kan undgaa at modtage Fattighjælp.

Gasværket er anl. 1868, udvidet 1905, **Elektricitetsværket** 1909 (for c. 175,000 Kr.); i 1917 fik det Tilslutning til Nordsjællands Højspændingsværk, der faar Strøm fra Sverige; **Vandværket** er anl. 1898-99. Alle er kommunale. Der er to **Banegaarde**, en for Stationen paa Statsbanen Khvvn.-Helsingør, en anselig Bygn. i to Stokv., opf. 1868, tillige Station paa Gribskovbanen, og en for Frederiksværkbanen, opf. 1897. **Posthuset** har siden 1910 egen Bygning i Kannikegade, der ogsaa rummer **Telegrafstationen**. **Toldkamret** har Lokale i Statsbanernes Gods ekspeditionsbygning.

Af andre Bygninger nævnes Amtmandsboligen, opf. c. 1860 paa Slotsøen (Arkt. C. F. Zwingmann) og Sparekassens Bygning, Fisketorvet, opf. 1898-1900 (V. Holck). I Leidersdorffs Hotel (Byens første) er der en Teatersal.

Paa Torvet lige ved Søen staar et $\frac{6}{10}$ 1880 afsl. Monument for *Frederik VII.*

Statue af V. Bissen, Monumentet efter Tegn. af V. Dahlerup. I et Anlæg ved Indgangen til Slottet er $\frac{25}{5}$ 1913 afsl. et Mindesmærke for Digteren *C. Hostrup* (en Granitsten med Indskr. eft. Tegn. af Niels Skovgaard), der var Præst i Hillerød 1862-81. Paa et Hus i Slotsgade er 1910 opsat en Mindetavle over Sprogmanden *J. N. Madvig*, der boede her under sin Skoletid 1817-20.

Gamle Huse. I Byen findes enkelte Bygninger i Nyklassicisme eller Empirestil, f. Eks. Hotel København ved Torvet og Huse i Helsingørsgade samt Mtr. Nr. 43 a og 45 i Nyhuse.

Indbyggertallet var $\frac{1}{2}$ 1916 5773; 1801 var det 1214, 1850 1929, 1901 4572. Forstaden *Nyhuse* havde 1916 1206 Indb. (1901: 1031). — Efter Erhverv fordeltes Folkemængden 1911 i flg. Grupper: 2049 levede af Haandv. og Industri, 1193 af Handel o. l., 497 af immateriel Virksomhed, 412 af Transport, 231 af Landbrug, 35 af Mejeridrift, 431 var Tyende ell. l., 341 levede af deres Midler, 183 væsentligst af offtl. Understøttelse, 179 var uden opgivet Erhverv.

Ved Hillerød Toldsted indbragte Indførselstolden i Finansaaret 19 $\frac{18}{14}$ 36,278 Kr.

Første Onsdag i hver Maaned (undt. Marts, Maj og Novbr.) og 3. Onsdag i hver Maaned er der Marked med Kreaturer; i Marts er der stort Hestemarked,

Frederik VII's Statue paa Torvet i Hillerød.

i Maj og Novbr. stort Heste- og Kreaturmarked. Der er Torvedag hver Mandag og Torsdag, og hver Lørdag i Maj-Oktbr. med Haveprodukter.

Af Fabrikker og industrielle Anlæg nævnes: C. Weitzmanns Etablissement for fysiske Apparater til Skolebrug, opr. 1868, flere Maskinfabrikker, deribl. Nordstens Maskinfabr., opr. 1877 (særlig Landbrugsmaskiner), H. Hviids Maskinfabr., opr. 1895, og O. Hansens Maskinfabr., et Andelssvineslagteri (A/S fra 1913), en Margarinefabr., opr. 1914, en Vognfabr. og Træskæreri, opr. 1876, Frederiksborg Slotsmølle (nu i A/S. „Dampmøllerne Alliance“), desuden flere Møller, Garverier, en Tobaksfabr., flere Savværker m. m. og 5 Bogtrykkerier.

I H. udkommer af Aviser: „Frederiksborg Amtstidende“ (stift. 1839), „Frdb. Amts Avis“, „Nordsjællands Social-Demokrat“ og „Nordsjællands Venstreblad“.

Kreaturhold ^{15/7} 1914: 285 Heste, 191 Stkr. Hornkv., 9 Faar, 9 Geder og 327 Svin.

Byens Øvrighed bestaar af en Politimester og en folkevalgt Borgmester. Byraadet bestaar, foruden af Borgmesteren som Formand, af 11 valgte Medl.

Finansielle Forhold. Af Indtægterne i 19^{13/14} nævnes: Skatter 131,668 (deraf Grundsk. 3260 Kr., Hussk. 6076 Kr., Ejendomsskyld 10,970 Kr., Opholdskommunesk. 108,388 Kr., Erhvervskommunesk. 1394 Kr. og Aktieselskabssk. 1580 Kr.), Afgifter eft. Næringsloven m. fl. Love 7918, Tilskud fra Statskassen i H. t. Lov Nr. 85 af ^{15/5} 1903 1487, Renter og Udbytte af Værdipapirer 6469, Overskud af Vandværk 10,934, af Gasværk 26,663 og af Elektricitetsværk 17,411 Kr.; af Udgifterne: Byens Bestyrelse 8067, Fattigvæs. 22,774, Hjælpekasser 1592, Alderdomsunderstøt. 14,746, Skolevæs. 42,259, Rets- og Politivæs. 15,250, Medicinalvæs. 4532, Gader, Veje og Kloakker 16,701, Gadebelysn. 5625, offtl. Renlighed 1814, Brandvæs. 1740, offtl. Lystanlæg 585 Kr. Kommunen ejede ^{31/3} 1914 1,001,853 Kr., deraf i faste Ejend. 869,935; dens Gæld var 775,462. Legatbeløbet: 98,092 Kr. Skattepr. 19^{17/18}: 4,29, Ligningspr.: 5,2.

Af Kommunens faste Ejendomme nævnes: de saakaldte Holmejorder paa Overdrevet, Kreaturpladsen, Dyrskuepladsen, Almueskolen, Forsørgelses- og Arbejdsanstalten (i Sameje med Frdb. Slotssogn og Nørre-Herlev S.), Asylet, Gasværket, Elektricitetsværket, Vandværket, Raadhuset (ejes med ^{1/4} af Byen, ^{3/4} af Landdistrikterne) og Kirkegaarden.

Byen har et organiseret Brand- og Politikorps.

I *Frdb. Amts Spare- og Laanekasse*, opr. 1842, var ^{31/3} 1917 Indskuddet 27,272,801, Reservefonden 977,215 Kr.; i *Hillerød og Omegns Bank*, opr. 1898, Aktiekap. ^{1/2} Mill. Kr., var i 1918 Indskud c. 8,000,000, Reservef. 188,000 Kr.; i *Hillerød Landbobank*, opr. 1917, er Aktiekap. 130,000 Kr.

I gejstlig Hens. udgør Hillerød eet Sogn med Frdb. Slotss. og N.-Herlev; tillige er der en resid. Kapellan, som ogsaa er Præst ved Hospitalet.

H. er Bopæl for en Dommer og en Politimester (se p. 7) og hører til Amtets 3. Folketingsvalgkreds, for hvilken den er Valgsted. Den hører under Frdb. Amtstuedistrikt (Amtsforvalt. bor i Nyhuse), Frdb. Lægekreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds og har et Apotek (opr. 1792). Den hører til 1. Udskrivningskreds' 103. Lægd og er Sessionssted for Lægderne 103-5, 108-14, 124-29 og 150.

Ved H. Toldsted er ansat en Toldforvalter og 2 Toldassistenter, ved Postvæsenet en Postmester, der tillige er Bestyrer af Telegrafstationen, og 6 Ekspedienter.

Jærnbaner. Om Statsbanen *København-Helsingør* se p. 34. Ved Koncession af ¹⁸/₁ 1879 (Lov af ²²/₅ 1873) anlagde A/S. „Gribskovbanens Driftselskab“ Banen *Hillerød-Græsted*, 19,7 km, som en meget let Bane; Staten tilskød ¹/₄ af Anlægssummen, og den aabnedes ²⁰/₁ 1880; ved Konc. af ²⁷/₉ 1894 (Lov af ⁸/₅ s. A.) forlængedes Banen med Strækn. *Græsted-Gilleleje*, 7,6 km, aabnet ¹⁴/₅ 1896; Staten bidrog Halvdelen. Om Kagerup-Helsingør Banen se Kagerup. Ved Konc. af ³/₁₂ 1894 (L. af ⁸/₅ s. A.) anlagde nogle Privatmænd som Repræsentanter for Amts-, By- og Sogneraad m. fl. Banen *Hillerød-Frederiksværk*, 23 km, med Bidr. af Staten; den aabnedes ³¹/₅ 1897 og ejes af „Hillerød-Frederiksværk Jærbaneselsk.“. Ved Konc. af ¹⁰/₇ 1914 (Lov af ²⁷/₅ 1908) forlængedes den med Strækn. *Frederiksværk-Hundested*, 13,5 km, aabn. ²²/₁₂ 1916; den ejes af et eget Selsk., men er forpagtet af Hillerød-Frederiksværk Selsk. og drives under eet med H.-Frederiksværk Banen. Fra Hillerød befordr. af Statsbanerne 19¹⁷/₁₈ 297,433 Pers. (inkl. Transit til og fra Frederiksværk- og Gribskovbanens Stationer); Totalvægt af Gods m. m. ankommet til Hillerød var 73,970 og afgaaet fra Hillerød 124,505 Tons. Paa Hillerød-Frederiksværk-Hundested Banen befordr. 19¹⁷/₁₈ 220,468 Pers.; Totalvægten af Gods m. m. var 77,278 Tons.

Historie. Byens Historie gaar egentlig ikke længere tilbage end til Fr. II, der ¹⁷/₇ 1569 skriver, at han agter „at lægge for vort Slot Frederiksborg en Købstad“. Tidligere laa der kun en lille Landsby Ølskøb. Ved Mageskiiftet 1560 kom Byen tillige med Hillerødsholm i Fr. II's Besiddelse, og ved Frederiksborg Slots Opførelse har Byen maaske faaet Navnet Hillerød. En af Fr. II i 1568 her stiftet Skole blev allerede 1585 forflyttet til Sorø Kloster, „da man fornem, at Omgang med Hof-Betjentene gjorde Stedet mindre bekvem til Studeringer“. (Se dog S. M. Gjellerup, Ophævelsen af Fr. II's Skole paa Frederiksborg Slot og Oprettelsen af den kgl. Latinskole i Sorø, Hist. Tidsskr., 4. R., VI, p. 474-83). Ifl. kgl. Reskr. af ⁶/₄ 1606 fik 12 Gaarde i Hillerød fri Benyttelse af hele det Jordareal, som laa mellem „Slottets Kirkegaard“ (nu Torvet) og Præstevangen, „imod at modtage til Logis og Opvartning det kgl. Herskabs og de fremmede Gesandters Domestikker og Tjenerskab, naar de i kgl. Ærinde komme til Frederiksborg“. Denne Forpligtelse blev dog med Tiden vanskelig at opfylde for Borgerne, hvorfor Slotskroen blev opført for kgl. Regning, og Byens ovennævnte Forpligtelse, men rigtignok ogsaa dens Ret til Handel med Spirituosa og navnlig Brugen af det ovennævnte Jordareal („Krovangen“) blev henlagt til denne. Senere gik dette Areal („Vognmandsjorderne“) i 1728-29 over til Vognmandslavet i Hillerød til Benyttelse (ikke til Eje); senere er disse Jorder atter gaaet over til Staten. Hvornaar Hillerød egentlig blev Købstad, vides ikke; ved Købstædernes Matrikulering 1660 var Hillerød ikke nævnt i den almindelige Befaling, men blev medtaget ifl. et særligt kgl. Reskr. ²⁶/₂ 1661; 1680 fik Hillerød sin første Byfoged; tidligere var den eneste Underøvrighed en Ridefoged, der stod under den kgl. Forvalter og Lensmanden paa Frederiksborg. Først efter Kroens Ophævelse 1732 fik Byen Hjemmel for fri Udøvelse af fuldstændig Købstadsnæring. I 1620-22 opførtes en Kirke i Hillerød, men den var kun lille og af Bindingsværk, og saa daarligt bygget, at den blæste om i en Storm faa Aar efter (vistnok ²⁶/₁₁ 1625), hvorefter Menigheden fik Lov til at holde Gudstjeneste i en af Staldbygningerne ved Slottet (Forsøg paa at genopbygge en Kirke 1629 og 1655 blev ikke til noget, se Danske Saml. 1. R. I og Kirkeh. Saml. 3. R. II p. 321), og fra c. 1630 blev den henvist til Slotskirken, som fra først vist kun var bestemt for Hoffet og Slottets Beboere. Slotspræsterne boede paa Slottet; først 1655, da Herlev blev føjet til som Anneks, blev Præstekaldet ordnet i sin nuværende Skikkelse. Hillerød havde ogsaa fra gl. Tid haft Ret til at holde 24 Køer paa Græs i Gribskov; men ved 1770 ønskede Staten at afløse Græsningsretten mod at overlade Byen c. 288 Td. Ld. af Grønholdt Overdrev; Byen krævede imidlertid yderligere 100 Læs Gærdsel af Skoven til Indhegning, men fik sluttelig i Stedet udvist Tørvemasse til 100 Læs aarlig i Store Dyrehave, hvilke uddeltes blandt Byens Grundejere, og ligeledes udstykkedes de 288 Td. Ld. til Grundejerne i Forhold til Ejendommenes Størrelse. Allerede 1799

ønskede dog Staten at fritages for Tørveleverancen i Store Dyrehave og gav som Erstatning c. 130 Td. Ld. af Stutterijorderne, „Holmene“, imod en aarlig Afgift af 290 Rd. til Staten. Indtil 1846-47 var der ingen kommunale Skatter paalignede i Hillerød paa Grund af de temmelig betydelige særlige Indtægter (Nettoindtægten af Holmene og Forpagtningsafgiften af et Areal til venstre for Frederiksborgvejen, nemlig den saakaldte Piskerbakke eller Frydensbergslette, nu under Hillerødsholm), som tilflød Byens Kasse paa den Konto, hvoraf de særlige Udgifter, der paahvilede Grundejdommene, skulde afholdes. Byen har lidt meget, dels ved Pesten, som rasede der 1654 og 55 (1658-59 var Byen besat af de svenske Tropper, se „Fra Ark. og Museum“ II), ligesom den ogsaa var der 1711, dog kun i mindre Grad, dels ved Ildebrand, saaledes 1698, 1733 og Natten 10.-11. Maj 1834, hvilken sidste Brand især har bidraget til helt at forandre Byens Udseende. I 19. Aarh. har Byen udvidet sig ret anseligt, først V. for Søen lige op til Slottet, og senere, efter at Jærnbanen er kommen, mod SØ., hvor der er opstaaet et helt nyt Kvarter. Ligesom Hillerød skylder Slottet sin Herkomst, er det ogsaa stadig det, der har givet Byen dens vigtigste Tiltrækning og en Del af dens Velstand; i 1849-59 boede Fr. VII jævnlig paa Frederiksborg; den store Brand i Decbr. 1859 afstedkom derfor et ikke ringe Tab for den lille By; men Genopførelsen af Slottet skaffede Byen en Del Arbejde, og nu øver det genoprejste Slot med sit nationalhist. Museum endnu mere Tiltrækning end før. — I 1581-1623 er der efter Sigende slaet Mønt i Frederiksborg. I Hillerød fødtes 1805 Biskop P. C. Kierkegaard.

Sandviggaard købtes 1792 af General H. W. v. Huth, som kaldte den Huthenborg og her kort efter sin Ven Generalmajor J. E. Classens Død 1792 rejste denne en Mindestøtte „in memoriam dignissimi et carissimi amici“.

Litt.: „Optegnelser om H. By og dens nærmeste Omegn i ældre og nyere Tid“, af N. P. W. i „Underholdende Læsning“, Hillerød 1868-69, og „Tillæg til Søndagsbladet“, 1870. — P. Petersen, Fattigvæsen i H. i gl. Dage, i „Fra Frdb. Amt“ 1906. — Danske Byer og deres Mænd, XVIII, Aarhus 1917.

Frederiksværk.

Købstaden og Fabriksbyen **Frederiksværk** i Strø Herred, under 55° 58' 19,30" n. Br. og 0° 33' 15" v. L. for Kbhvn. — 12° 1' 25" ø. L. for Grw. (beregnet for Tinghuset), c. 45 km NV. for København, 15 km N. for Frederikssund og 17 km VNV. for Hillerød, ligger meget smukt ved Roskilde Fjord og ved Foden af de skovklædte Bakker (Norskebakke, c. 52 m, Højbjerg, 55 m), der skiller den fra Arre Sø, og ved den Kanal og Aa, der forbinder Søen med Fjorden. Byens største Udstrækning er fra S. til N. og fra Ø. til V. c. 1000 m. En Del af selve Byen ligger lavt, ved Heegaards Hovedbygning er der c. 8,4 m, men Krudttaarnsbakkerne er c. 51 m. Hovedgaden i den net byggede lille By er Strandgade, der fra Havnen gaar mod Ø. og fortsættes over Frederiks Bro og Classens Bro til Torvet og fører ud til Frederiksborgvejen; mod N. fører den lange Nørregade gennem „Nyhuse“ (ved Res. af $\frac{1}{2}$ 1875 indlemmet i Byen) ud til Helsingørsvejen. Hvad der giver Byen dens Præg, er dels de naturskønne Omgivelser ved Aaen, dels de store Fabriksanlæg, navnlig Krudtværket og Anker Heegaards Fabrikker. Den landlige Karakter kæmper med Fabrikskorstenene og Røgen om Forrangen.

Byen har 21 Gader og 1 Torv. Købstadgrunden med tilh. Jorder udgjorde $\frac{1}{2}$ 1916 211 ha, og den havde 239 Huse. Af Arealet var (1912) 63 ha besaaede, 52 Grønfoeder- og Græsningsar., 7 Brak, 35 Haver, 9 Skov og 34 Veje, Gader og Byggegrunde. Paa Jorderne ligger bl. a. Ejendommen *Skjold-*